

Agáta Anna Škodná

Vyjádřování pravděpodobnosti a aproximativnosti ve španělštině

Posudek vedoucí bakalářské práce

Agáta Škodná si zvolila netradiční téma bakalářské práce, v jehož rámci zkoumá prostředky, používané ve španělštině pro vyjádření pravděpodobnosti, a především pak možnosti jejich překladu do češtiny. Toto téma kladlo na autorku velké nároky, neboť krom toho, že samotná oblast modality je velmi rozsáhlá, pro studenta bakalářského studia velmi obtížně uchopitelná a lingvistické přístupy k ní nejsou jednotné, se Agáta Škodná musela podrobně seznámit i s problematikou fungování dvou formálně zcela odlišných prostředků pro vyjádření epistémické modality: paradigmát *hablaré / habré hablado* ve funkci probabilitivu a modálních slovesných opisných vazeb *deber de* + infinitiv a *venir a* + infinitiv (okrajově je zmíněna i vazba *venir* + gerundium). Jak mohu konstatovat na základě zkušenosti dané vedením této práce, autorka k ní přistoupila velmi zodpovědně, poctivě a pečlivě, což se kladně odrazilo i na výsledném textu, který přináší podrobný a ucelený přehled možností, jak do češtiny překládat španělský modální význam potenciální probabilitivní.

V úvodních částech práce se autorka věnuje vymezení základních pojmů, teoretickému popisu paradigmatu *hablaré* ve funkci probabilitivu, a především problematice slovesných opisných vazeb. Tyto představuje nejprve jako celek, následně se zaměřuje na konstrukce s infinitivem a konečně přímo na vazby *deber (de)* + infinitiv a *venir a* + infinitiv (s variantou *venir* + gerundium), přičemž zvláštní pozornost je věnována odlišení epistémického a deontického významu vazby se slovesem *deber*. Autorka pracuje s rozsáhlou sekundární literaturou, přičemž hlavním úskalím, s nímž se musela vypořádat, je nejednotná terminologie, již používají různí autoři, a také fakt, že doposud neexistuje mezi lingvisty shoda v tom, jak přesně definovat slovesnou opisnou vazbu a vymežit ji vůči volnému syntaktickému spojení více slov. Jak autorka ukazuje, právě perifráze *deber (de)* + infinitiv stojí na této hranici a různí autoři k této vazbě přistupují odlišně. Z celého textu je patrné, že autorka se se sekundární literaturou skutečně poctivě seznámila a problematice porozuměla, což se projevuje i v tom, že informace z jednotlivých zdrojů neřadí jen mechanicky za sebou, ale snaží se je (samozřejmě v rámci možností studenta bc. cyklu) vzájemně porovnávat. Celá úvodní část práce je přehledná a vhodně strukturovaná, autorka logicky postupuje od obecnějších výkladů k těm konkrétnějším, neopomíjí žádný podstatný aspekt, ale také se zbytečně nepozastavuje u problematiky, která už se zkoumaným tématem nespojuje, což hodnotím velmi kladně.

Praktická část práce je věnována analýze českých překladů konstrukce *deber de* + infinitiv (v přítomném čase a indefinidu) a paradigmata *hablaré* a *habré hablado* ve funkci probabilitivu. Předložená korpusová analýza je opět velmi pečlivě zpracovaná a přináší mnoho zajímavých podnětů. Kladně bych se chtěla vyjádřit zejména ke dvěma zásadním aspektům.

Formální zpracování je precizní a velmi přehledné. Autorka jednotlivé typy překladů a frekvence jejich užití zaznamenává do grafů, v případě překladu prostřednictvím epistémických partikulí, které jsou řazeny do jedné skupiny, pak ještě přináší přehled konkrétních výrazů (opět s uvedením jejich frekvencí). Jednotlivé příklady, jimiž ilustruje každý překladový typ, pak uvádí v přehledných tabulkách, které čtenáři umožňují velmi rychle se zorientovat v rozsáhlém jazykovém materiálu, s nímž autorka pracovala.

Zejména u analýzy překladů probabilitivu prézentu je třeba mít na paměti, že odlišení probabilitivního užití paradigmata *hablaré* od užití indikativního je velmi obtížné (v řadě situací dochází dle mého názoru k synkretizaci sémantických odstínů pravděpodobnosti a následnosti). V tomto případě se tedy v žádném případě nejednalo o mechanickou analýzu, autorka musela ručně projít skutečně rozsáhlý jazykový vzorek a z něj vybrat pouze ty případy, u nichž byl jasně identifikovatelný modální význam probabilitivní. Toto vyžaduje nejen velmi pečlivý přístup k celé analýze (která v tomto případě rozhodně nebyla otázkou několika minut), ale také výborné porozumění španělskému originálu a schopnost rozlišit v něm i poměrně jemné významové odstíny. Mohu s potěšením konstatovat, že s tímto úkolem se autorka vypořádala bez větších problémů a sporných příkladů, o jejichž modotemporální interpretaci by bylo možné diskutovat, je v práci minimum. Podobně při analýzách překladů konstrukce *deber de* + infinitiv se autorka viditelně nad výsledky šířeji zamýšlela, což dokazuje i tím, že správně vyřadila případy, kdy tato vazba vyjadřovala deontickou modalitu.

Příklady ilustrující jednotlivé typy překladu jsou zpravidla voleny velmi dobře a autorčina typologie se ve většině případů jeví jako bezrozporná. Nesrovnalosti nacházím pouze v rámci analýz překladů konstrukce *deber de* + infinitiv v indefinidu, konkrétně u překladů, které autorka klasifikuje jako překlady prostřednictvím modálního slovesa *moci* (str. 41 a 45). V daných kontextech je dle mého názoru epistémická interpretace tohoto slovesa vyloučena a při jazykové analýze zřejmě došlo k chybě. Mohla by se autorka k těmto příkladům vrátit v rámci obhajoby a případně svou klasifikaci zdůvodnit či poopravit?

Jako určité negativum se snad může jevit fakt, že text působí místy poněkud stroje a některé informace, případně konkrétní příklady se v různých kontextech opakují, toto je však možné připsat snaze o analogickou strukturu jednotlivých kapitol, a především o systematické porovnání výsledků, které si autorka vytkla jako svůj hlavní cíl.

V závěru práce autorka dle mého názoru zdařile shrnuje ty nejdůležitější výsledky, které její podrobná analýza přinesla (opět si pomáhá přehledně zpracovanými tabulkami). Předkládané výsledky zcela jasně ukazují, že přestože čeština v systémové rovině disponuje jak modálními slovesy s epistémickou interpretací podobnou té, již je možné pozorovat u *deber de*, tak epistémickým užitím futura odkazujícím k přítomnosti, dominantním prostředkem pro vyjádření pravděpodobnosti jsou v překladech epistémické partikule. Toto zjištění bylo pro mne osobně překvapivé a hodnotím ho jako zajímavý přínos do diskuse o povaze českého a španělského modálního systému.

V rovině čistě formálního zpracování bych chtěla vyzdvihnout přehlednou (a opět nesmírně pečlivou) grafickou úpravu, která velmi usnadňuje orientaci v poměrně členitém textu. Po stránce jazykové je možné autorce vyčítat určité stylistické neobratnosti či v daném kontextu přehnaně zkratkovitá vyjádření, jež nacházím zejména v rámci komentářů ke korpusovým analýzám. V kontextu práce jako celku však počet těchto problematických konstrukcí není neúnosně vysoký (po pečlivém pročtení textu nacházím celkem 17 vět či kratších úseků, které by bylo vhodné přeformulovat, tyto pasáže jsem označila v elektronické verzi práce, již mohu případně autorce poskytnout).

Jako celek se podle mne práce vyznačuje velmi dobrým pochopením teoreticky obtížné a abstraktní problematiky a zvládnutím náročné korpusové analýzy vyžadující důkladné manuální třídění a pročištění výsledků. Drobné nedostatky, které jsem zmínila v posudku, se v kontextu takto náročného tématu a toho, že hodnotíme práci bakalářskou, nikoli diplomovou, jeví dle mého názoru jako podružné. Přestože zvolené téma je výrazně náročnější než jiná, jež bývají tradičně zpracovávána studenty bakalářského cyklu, autorka ho dle mého názoru zpracovala kvalitně, přinesla podnětné závěry a její práci je možné hodnotit jako přínosnou, doporučuji ji tedy k obhajobě a předběžně navrhuji hodnocení *výborně*.

V Praze 31. května 2018

PhDr. Dana Kratochvílová, Ph.D.